

در روز سابق چون خیلی آزاد بود و مجلس را از اشتکات کرد چون هیچ کسی رسیدگی نمیکند فرورد جوانی او را وکیل باین حرکت کرد .

رئیس - این اظهار محض اطلاع مجلس بود و هیچ وزارت داخله است و اقدامات هم شده بود حقیقت از این قرار از طرف اهالی بی احترامی شده است با اینکه تلگرافات در سابق شده بود بی نام و جهت میدادند که این طور شلیک کرد .

بحر العلوم کرمانی - در سابق عرض شد که در بلوچستان هلی خان سرتیپ و چند نفر سر را کشته شدند کسی رسیدگی نکرد و مجازاتی نداد بهر گیری شود حال این طور شد = ۴ بی جهت آن بیچاره هائیکه تمام روزه دارو شب را بحالت گرسنگی سر کرده بودند بقتل رساندند و اکثر آنها بقتل پذیرند که فوت سعری نداشتند این طور اهالی کرمان پریشان و فقیرند .

رئیس - صحیح است اکثر اهل کرمان میهنطور هستند .

آقامیرزا افضلعلی - در اینکه نمایان ملک است مرجع است حرفی نیست ولی آیا امنیت و نظم این ملک غیر از این که باحکام و نایب الحکومه تعیین کرده ما است پس وقتیکه آنها اقدام بکاری برخلاف نظم کردند و صدائی بلند شد باید تحقیق نمود که تصیر از کدام طرف بوده تا مامورین هم بتوانند مشغول کاری باشند .

مقبل لشکر - اینکه میفرمائید باید تحقیق نمود در خصوص سعد السلطنه که تحقیق شد آیا ناک چه کردگی را مجازات داد .

حاجی امین الضرب - تلگرافی از حکومت آنجا آمده بود که این اشخاص حمله بدار الحکومه کرده بودند و بلند میکنند که اهل رنجان حاکم رنجان را کشتند چه شد مامم میریزیم حاکم را میکشیم .

رئیس - حالا باید دید از این طرف که این امر گفته شده است از طرف حکومت چند نفر گفته شده .

آقامیرزا ابوالحسن خان - این مطلب در این که باید تحقیق شود شبهه ندارد ولی تحقیق نباید حکم کرد ولی باید بدانیم که صحیح است يك چوآن هفده ساله در يك ایالتی حکومت کند یا نه این مطلب را معلوم کنید .

صنیع الدوله - این مسئله چند دفعه در مجلس هم گفتگو شد نباید حکومت کند غلط است (گفتی که ضمیر انگلیس برتیس در این خصوص نوشته بودند قرائت شد که آنچه از قوسولگری انگلیسی و روس رسیده اینست که اهالی کرمان از دست حکومت متظلم و متحصن در قوسول خان و تلگرافخانه میباشند و امنیت انجلازم است این جوان نمیتواند حکومت کند و امنیت بدهد)

آقامیرزا ابوالحسن خان - سفارت حق نظر دارد که بمجلس بنویسد .

رئیس - بمجلس نوشند این کافه شخصی بود بمن نوشته بود محض اطلاع مجلس خوانده شد تلگرافات از کرمان بقرائت عسود (قرائت شد) رئیس باین مضمون که از شلیک حاکم چوآن چند

نفر مقتول خیلی تعجب است از این راپورت چی اگر حاکم است که طرف است و اگر رئیس تلگرافخانه است آنهم با حکومت است . تلگراف دیگر بر ضد این قرائت شد که این اشخاص از جمله اشرار و جهال میباشند اشخاص معتردمیانه آنها نیست کار که بدست جهال بیفتد عاقبت آن وخیم خواهد بود تا زود است از مرکز علاج شود بقوسولخانه و تلگرافخانه نوشته شود که آنها را بعنوان متحصن قبول نکنند تا مایوس شده کار اصلاح شود .

ایضا تلگراف دیگر قرائت شد که اشرار بطرف ارتك هجوم آوردند از طرف حکومت بر آنها شلیک شده چند نفر مقتول شدند .

رئیس - اینها محض اطلاع بوده والا وزیر داخله اقدام ندوده و مشغول هستند .

بحر العلوم کرمانی - اینها ای که رفتند بطرف ارتك تمام مظلوم بودند و میتوان تعظیم رفتند چوب و چماقی با خود نداشتند .

آقامیرزا ابوالحسن خان عهیده بنده این است که هر کس از امروز بید در قوسولخانه انگلیس یا روس متحصن شود او ظالم و مقصد است نباید برض او رسیدگی کرد .

آقاشیخ یوسف - سابق قرار شده بود که از طرف مجلس روزارت داخله مأمور برود در ولایات بجهت تکمیل انجمنها حال که کرمان حائش باونجا رسیده خوب است همان قرار داد مجری شود مأمور برود انجمن ایالتی آنجا را تشکیل بدهد .

وکیل الرعایا - این حکام تا حال يك راه دخلی داشتند که آن ظلم بود با این چه جهت دارد که حرفهای آنها مقبول است و دروغ نمیگویند .

حاجی سید نصر الله - بر شما اشتباه نشود رعیت چه جهت دارد برود بقوسول خانها متحصن شود با بودن مجلس شورای ملی بعد از این ظلمی بالاتر از این نیست که کسی برود در قوسولخانه متحصن و پنهانده شود .

حاجی سید عبدالرحمن شهشانی -

بعضی کاره است که اگر بآها بر دازیم احتمال دارد باقی دیگر اصلاح شود سلطنت خواه مشروطه و خواه مستقله ضابطه و نظامیه و غیره لازم دارد عدلیه بخواهد دست بکاری بزند توه میخواند هم چنین حکومت همچنین مجلس تا قوه عسکریه و ضابطیه و نظریه نباشد کار پیشرفت ندارد پس امروزه این کار را که از همه چیز مهم تر است و اصلاح سایر کارها با اوست اقدام بنمائید تا دیگر کارها اصلاح شود .

حاج سید نصر الله - این فرمایشات شما صحیح است و باید تمام این ترتیبات را هم فراهم آورد ولی میبایست این تمهیدات که حال مردم وارد میشود از دوسال قبل که بیشتر نیست چرا آن وقت بانظور جاها متحصن نمی شدند و حالا چرا متحصن میشوند در صورتیکه آنطور ظلم بر آنها نمیشود و برایش آنها هم رسیدگی میشود پس نیست مگر محرک دارند باید بآنها فغاند و مطلع کرد که بهما متحصن نشوند .
حاج سید عبدالرحمن شهشانی - این مطلب صحیح است ولی برای آن اشخاصیکه عالم هستند و میفهمند نه برای اشخاص جاهل بی علم که ظلم هم بآنها

بشود پس خوب است این مسئله را قانونی کنید و بتسام ولایات اطلاع بدهند که از این بعد متحصن موقوف است .

آقاشیخ محسن خان - اگر بتظلمات اهل کرمان رسیدگی شود آنها به هیچ جا متحصن نخواهند شد خوبست مجلس بتظلمات آنها رسیدگی کند و ماموری برای ترتیب انجمن آنجا روانه دارد .

رئیس - مجلس حالا رای میدهد که ماموری برود برای تشکیل انجمن آنجا که درست از روی نظام نامه تشکیل بدهد .

آقاشیخ یوسف - عهیده بنده اینست که یک نفر حاکم صحیحی تعیین بشود برای آنجا و مامور هم برای تشکیل انجمن برود .

ادیب التجار - اگر قوسول خان ترونه کجا بروند علما که باحکومت هستند تلگرافخانه هم که با اوست دیگر جائی ندارند (گفتند کایشان اربیش رفته بودند)

وکیل الرعایا - حکومت هم بدان یکده است که تلگراف بی دربی میکند بدولت کسی جواب او را نمیدهد در صورتی که جواب حکومت را ندهند دیگران هیچ باید فکری کرد که جواب مردم دانه شود .

بحر العلوم کرمانی - بلوچستان ملکیتی است وسیع و بقدر حکم فرانسه وسعت دارد لیکن چون جزو حکومت کرمان شده است و هوای آنجا هم گرم است این استکه مخربه افتاده اگر بخوامند که آنجا آباد شود باید از مرکز حکومت برود ابتدا حکومت جزو بواسطه یاره ترتیبات و سرحد بودن نمی تواند امورات آنجا را اصلاح نماید باید از آنجا حکومت مستقر برود .

آقامیرزا ابوالحسن خان - وزیر امور خارجه رایججهه سئوالاتی که داشتم احضار فرمودید ؟

رئیس - گفتم بنویسند بایشان جواب بدهند لایحه از طرف معمار باشی در خصوص امتیاز سدساره باشراطبی که قبول میکنند قرائت شد بعد از قرائت گفته شد که چون راجع بفلاح است باید امتیاز را دولت بدهد و از طرف وزارت تجارت بمجلس باید تصویب شود شروع بقرائت بقانون انتظاعات شد بعد از قرائت و تصحیح چند ماده بمجلس ختم شد .

مذاکرات روز

پنجشنبه نهم رمضان المبارک

خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۱۷ آقا میرزا طاهر قرائت کردند اسامی و کلاسیکه روز سه شنبه حضور بهم رسانده بودند از قرار ذیل قرائت شد :
معظم الملک آقامیرزا معین
آقای سید محمد تقی حاجی محمد ابراهیم وارث
آقای سید محمد ساعت ساز دکتر ولی الله خان
آقای سید محمد جعفر نفع الاسلام
میر السلطان حاجی محمد حسین
مفتخر الملک آقا سید علاء الدین

وکیل الرعایا - چون فعلا از عدلیه ما کمال امیدوار است عرض میکنم در زمان فرمانفرما شنیده ام مبلغ سی و پنجاه هزار تومان حقوق عدلیه را شنیده یا نکرده است من جمله از سعد الدوله که از مزمز الملک طلب داشت گرفت رد کرد باید از عدلیه خواست که این حقوق را دریافت دارند .

آقامیرزا محسن - این مطلب در مجلس هم مذاکره شد.

وکیل الرعایا - در سر قبر مظفرالدین شاه مرحوم بغود فرمان فرما گفتیم این نحو خدمت بملت میکنید که صرف نظر از حقوقشان منماید.

رئیس - باید تحقیق کرد خوب است که از وزیر عدلیه خواسته شود به بیعت برای چه این وجه گرفته نشده است و دو مسئله است که می خواهم اطلاع بدهم یکی در خصوص بانک است و دیگر در باب دادن حقوق حال چند شب است از امراء و شاهزادگان می آیند در این جا و یک وجهی میدهند در نزد حاج امین الضرب جمع می شود که بعقوبت این سربازهای بیچاره و سزیرین داده شود هر کس هم یک اندازه کمک و همراهی کرده وجهی داد ولی چیزیکه خیلی جای تأسف است این است که در این موقع شاهزاده ظل السلطان و نایب السلطنه هیچ اقدامی نکرده اند و بشاهزاده عین الدوله هم تلگراف خواهیم کرد تا به بینیم جواب چه میدهند شماع السلطنه هم می گوید که پول نقد ندارد خدمت هزار تومان جواهرات در بانک استراضی برای دوازده هزار تومان رهن است آن دوازده هزار تومان را به عین جواهرات را بگیرد باقی آنرا بیانک ملی بدهد و شاهزاده ناصرالدین میرزا هم قرار شد فردا جواب بدهند این معض اطلاع بود گفته شد که بگوش آقایان برسند شاید حاضر بشوند برای دادن وجهی و الا بعون الله از ایشان خواهیم گرفت.

وکیل الرعایا - شاهزاده ظل السلطان و نایب السلطنه مال خودشان را بما چیزی ندهند آنها اینکه از راهبا گرفتند یک مقداری همراهی کنند.

اسدالله میرزا - باین اهمیت سرحدی چرا معتمد السلطنه نمی رود.

رئیس - پول می خواهد و لوازمات لازم دارد وزیر داخله يك كافذی در خصوص عمل سرحدی نوشته است که پول لازم است اگر پول نباشد من استعفا میدهم و پول را هم باید این اشخاص بدهند از بنده این بود که گفتیم اگر دادند نه با و الا من بفضل الله و بقوة مجلس از ایشان خواهیم گرفت.

آقاسیدحسین - آن حواله که برای جناب معتمد السلطنه داده شد هنوز در پهل وزیر امور خارجه است و در دربار قرار شده بود که هر روز با و بول بدهند بعد از پنج روز حرکت کند.

آقامیرزا محمود - اعتقاد بنده اینست معض این که انعام حجت باین دوشاهزاده بشود بگویند اگر ندادند تکلیف معلوم است و ملت خود میدانند (شروع بقرائت قانون انطباهات شده و چند ماده از آن قرائت و تصحیح شد) (مجلس ختم شد)

مذاکره اندروز شنبه ۱۱ رمضان دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۹ آقامیرزا ظاهر قرائت کردند در باب ذکر ولی الله شان مذاکره شد که چرا بمجلس نمی آیند جواب داده شد که ناخوش هستند . تشکر نامه از طایفه زردشتیان قرائت شد که مشعر بود بر اظهار امتنان از وکلا عظام و تشکر از قانون اساسی خصوص از ماده راجعه به تساوی حقوق . رئیس اظهار داشتند که تلگراف زیاد از

زردشتیان و اوسته از اطراف مبنی بر تشکر و امتنان رسیده است که قرائت آنها موجب اطناط و تطویل است .

حاج سید نصرالله - محبات که ملل خارجه این قانون اساسی را پسندیده و تشکر می نمایند ولی بعضی در داخله مملکت خودمان می گویند که چرا بیادشاه این شرافت داده شده که مروج دین اسلام باشد و حال آنکه دین اسلام طوری وسیع است که تمام را ممکنست در ظل حمایت خود نگهداری نماید این گونه اشخاص که ناسیاسی می نمایند گمانم اینست معاند دین اسلام باشند روز نامه حبل المتین برمی دارد آزادی مذہب می نویسد آخر برای چه - این طور در روزنامه باید نوشت .

محقق الدوله - در روزنامه صور اسرافیل چند مطلب درج شده بود و توقیف شد همین روزنامه حبل المتین هم بواسطه يك اعلان لطاری توقیف و جرم شد حالا چرا باید بنویسد که قوانین اسلام ناقص است ناسیاب انزجار خاطر بشود و حال آنکه دین اسلام هزارو سیصدو بیست و پنجسال است که تمام افتخارات مابآن است و بواسطه آن ما حقوق خودمان را حفظ کردیم .

حاج سید نصرالله - آخر اسلام چه کرده وجه بدی کرده است تمام ملل خارجه از مجلس اظهار تشکر و امتنان می کنند ازجهت این نظام نامه اساسی آخر این چه اسلامی است که ناسیاسی کنند .

آقاشیخ یوسف - بنده عقیده ام این است که نویسنده آن دیوانه است آدم عاقل این طور نمی نویسد (گفته شد که کمیسیون شود و تحقیق نمایند هر طوری که صلاح دیدند عمل شود) .

آقاشیخ حسین - چون فرمودید که کمیسیون شود این شخص طوری است که آن وقت که بواسطه آن اعلان روزنامه اش توقیف شد فوراً چیزی نوشت انتشار داد خوبست روزنامه را بیاورند در مجلس بخواهند تا معلوم شود (روزنامه حبل المتین را آوردند و خواندند) .

آقامیرزا ابو الحسن خان - این ایرادات او صحیح نیست اینکه در باب طبقات ایراد کرده گویا از ترتیب مشروطه مطلع نیست در هر جا که اول مشروطه شده انتخاب از طبقات بوده در سایر جا ها که حاله از روی افزدات بجهت این است که لااقل در صد نفر دودنفر عالم است ولی حالا در اینجا این طور نیست و اما اینکه گفته است از مال مختلفه وکیل انتخاب نشده است چرا نشده است از طرف زردشتیها که وکیل اینجا دارند ارامت و بهودم خودشان حقوقشان را واگذار کردند بجمع اسلام .

آقاشیخ حسین - الحمد لله این قانون اساسی ما طوری تمام شد که جای گفتگو از برای احدی باقی نماند اینطور که او اینجا نوشته گذشته از اینکه در باب مذهب چیز بد نوشته در امور بلتیک می خطا کرده .

حاج سید نصرالله - اینطور که این مرد نوشته و میخواند صریح جوشی از برای دولت و ملت بکنند معنی اش اینست که سی کرور خلق بیایند دین اسلام را و داع بگویند من نمیدانم چه میخواهد بکنند شاید بایک دولتی بستگی داشته باشد پول گرفته باشد ما باید تکلیف خودمان را بدانیم .

رئیس - بهتر این است که بوزارت علوم نوشته شود .

وکیل التجار - بنگر آدم که اینقدر محس ندادند بدهد که ما هر چه میخواهیم برای حفظ مملکت است دیگر لازم نیست نسبت بسلامت نهایی این طور بگویند البته باید همین شخص را مجازات داد و توبه کرد .

آقاسیدحسین - باید جالب بدلیه شود و استنظار شده مجازات معین شود .

رئیس - اسب اطلاع میدهم بوزیر علوم توقیف کرده و رجوع بدلیه نماید این جواب انجم زنتیان توضیحاتی است که از بابات اقدامات جهان شاد خان در زنتیان و طارم خواسته بودیم آمده است (قرائت شد) تقریب باین مضمون متوسط آقاشیخ ابراهیم و مقرب لشکر امورات یومانیوم رو بخرابی است طوری از تعدیات جهان شاهخان بستوه آمده اند که از ایام گذشته او یاد مینمایند العن طوری این مرد این دهنه که از طهران برگشت اظهار شرات کرده و مینماید که اگر از طرف مجلس جلوگیری نشود فساد عظیمی خواهد شد دهات اسعه الدوله را چابیده و خراب کرده .

رئیس - این تحقیقاتی بود که از انجمن شده است (يك كافذی هم خود جهان شاه خان در برات ذمه خود نوشته قرائت شد) تقریب باین مضمون میشه در تکالیف خدمت گزارای خود ساعی بوده ام و هرگز خلافی نکردم و در هر خدمتی که رجوع شده گویا نمی نموده در این او از یکدسته ابل که راجع باسند الدوله بوده دهات اورا چابیده و تقریب صد هزار تومان بایل ضرر وارد آورده اند ۱۲۷ نفر مقتول شده اند حالاکه بنده آمده ام میخواهند این خسارت را بگردن بنده وارد بیاورند و در انتظار اولیاء دولت مرا متم نمایند لازم است که اذهان و کلاهی ملت مسجون باشد که نگذارند اینقدر ظلم بشود) .

آقاسیدحسین - اینطور که خود او نوشته است که ۱۲ نفر کشته شده صد هزار تومان خسارت بایل وارد آمده و بدولت هم اظهار شده است خوب است تحقیق شود ببینیم آیا چنین اظهاری بدولت شده است و این ماموریت از طرف دولت باو داده شده است یا نه والا آنچه انجمن نوشته است صحیح است و باید شئون او سلب شده و بعد بظهران احضار شود .

آقاشیخ ابراهیم - هر يك از وکلا نسبت بجهاتی که از آنها وکالت دارند مسجون تر هستند باید آنها اظهارات خود را بگویند این جهان شاه خان که اینطور میگوید همه او را میشناسند از ا حلاه الدوله ، از نظام السلطنه و غیره بر سید جناب رئیس بصیرت دارند بنده قسم است من از ترس اینکه ببرد رمای من صدمه زنند همه حرمی را نیکویم بحق خدا این شخص بدتر از شمر است .

وکیل الرعایا - هر کس يك خدمتی از او نشان داد خواهیم گفت که این مشاغل چندین باره در ازای آن خدمتها است بنده رفتم فکر کردم مالی چند خردوار روغن برای اتابک میداد دیدم این بول خونبهای مردم بیچاره بود .

آقاسیدحسین - بنده میگویم که جهان شاهخان خیلی آدم خوبی است بملت اینکه کاشان خیلی افتخار است بنده رفتم بوزیر داخله گفتم گفتند من اطلاع ندارم وقتیکه وزرا اینطور می اطلاع از کار باشند هر کس بدتر از این نیکند بد کرده است .

آقامیرزا ابو الحسن خان - در شیراز حاکم